

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВК17 СОЦІОЛОГІЯ

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 012 Дошкільна освіта, 013 Початкова освіта
ОСВІТНЯ ПРОГРАМА Дошкільна освіта, початкова освіта
ФАКУЛЬТЕТ Педагогічний факультет

2023-2024 навчальний рік

Робоча програма: Соціологія для студентів спеціальності 012 «Дошкільна освіта», 013 «Початкова освіта».
Програма підготовлена на кафедрі міжнародних відносин.
Мова навчання: українська
Розробники: Опанасюк Т.А., кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин РДГУ.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри міжнародних відносин
Протокол від “9” вересня 2023 року № 9

Завідувач кафедри _____ (доц. Крет Р.М.)
(підпис)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією педагогічного факультету
Протокол від “ ____ ” _____ 2023 року № ____

Голова навчально-методичної комісії _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

© Опанасюк Т.А., 2023 рік
© РДГУ, 2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів: 3	Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка	Вибіркова	
Модулів: 2 Змістових модулів: 4 Індивідуальне науково-дослідне завдання: соціологічне дослідження Загальна кількість годин: 90	Напрямок підготовки: 012 Дошкільна освіта 013 Початкова освіта	Рік підготовки:	
		4-й	4-й
		Семестр	
		8-й	8-й
		Лекції:	
		20 год.	8 год.
		Практичні:	
		10 год.	2 год.
		Самостійна робота:	
		60 год.	80
Індивідуальні завдання: -			
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 год. самостійної роботи студента – 5,6 год.	Освітній ступінь: бакалавр дошкільної освіти, вихователь закладу дошкільної освіти, вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти	Вид контролю: залік	
Передумови для вивчення дисципліни (філософія, історія України, психологія)			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни “Соціологія” є формування у студентів належного рівня системи знань про основні поняття соціології, історію її становлення у світі та в Україні; усвідомлення сутності соціального життя та соціальної культури суспільства, опанування методики сучасного соціологічного аналізу суспільних відносин.

Вивчення даної дисципліни допоможе сформувати у здобувача освіти наступні загальні компетентності:

ЗК2 здатність реалізовувати свої права та обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного, демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК5 здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК6 здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК7 здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

А також **спеціальні (фахові, предметні) компетентності:**

СК1 здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.

3. Очікувані результати навчання

Згідно ОП студенти після освоєння даної дисципліни мають досягти наступних **результатів навчання:**

ПР5 здійснювати взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи. залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми раннього та дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.

ПР8 вміння складати індивідуальні програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами та необхідні для навчання документи; бути знайомим з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

ПР9 розуміти історію та закономірності розвитку дошкільної освіти. Аналізувати педагогічні системи минулого та творчо трансформувати їх потенціал у сучасний навчально-виховний простір закладу дошкільної освіти.

ПР13 здійснювати управління якістю освітнього процесу, керуючись психолого-педагогічними принципами його організації в системі дошкільної освіти та взаємодії із сім'єю.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- передумови виникнення соціології;
- об'єкт та предмет науки;
- функції та роль соціології у житті суспільства;
- основні етапи становлення соціології;
- компоненти соціальної структури суспільства;
- види соціальних спільнот та форми соціальної взаємодії;
- знати основні спеціальні та галузеві соціологічні теорії, що дають уявлення про суб'єкти суспільного життя та їх сфери життєдіяльності; історію їх становлення та розвитку; основну проблематику, що входить до теорій середнього рівня;
- види етапи соціологічного дослідження та основні методи збору соціологічної інформації.

вміти:

- працювати з соціально-політичною та публіцистичною літературою;
- робити власні висновки та готувати доповіді, реферати з питань соціальної проблематики;
- аргументовано обстоювати свою точку зору в обговоренні соціальних проблем, прогнозувати розвиток подій;
- грамотно та критично аналізувати та використовувати статистичні дані, документи, обробляти їх, систематизувати, класифікувати, вирізняти найбільш важливе, основне;
- складати програми соціологічного дослідження конкретних об'єктів і обирати відповідний інструментарій їх реалізації;
- володіти навичками соціологічного аналізу інформації.

4. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Загальна теорія та історія розвитку соціології

Змістовий модуль I.

Тема 1: Соціологія як наука про суспільство

Тема 2: Історія виникнення та розвитку соціології

Змістовий модуль II.

Тема 3: Суспільство як соціальна система

Тема 4: Базові компоненти соціального життя

Тема 5: Соціальна структура суспільства

Модуль II. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії

Змістовий модуль III.

Тема 6: Соціологія особистості

Тема 7: Соціологія праці і трудових відносин

Тема 8: Соціологія сім'ї

Змістовий модуль IV.

Тема 9: Соціологічні дослідження: принципи організації та проведення

Тема 10: Методи соціологічних досліджень

5. Структура навчальної дисципліни

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усь ого	у тому числі			
		л.	п.	інд.	с.р.		л.	п.	інд.	с.р.
1.	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Модуль 1. Загальна теорія та історія розвитку соціології										
Змістовий модуль 1										
Тема 1.		2	2		4		2	1		
Тема 2.		4	2		8		1			
Змістовий модуль 2										
Тема 3.		2	1		2		1	1		
Тема 4.		2	1		4		1	1		
Тема 5.		2	2		4		1	1		
Разом за модуль 1		12	8		22		6	4		
Модуль 2. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії										
Змістовий модуль 3										
Тема 6.		2			4					
Тема 8.		2			4					
Тема 9.		2			4					
Змістовий модуль 4										
Тема 10.		1	1	3	4					
Тема 11.		1	1	3	4					

Разом за модуль 2		8	2		20		-	-		
Усього годин:		20	10	6	42		6	4		

6. Теми семінарських занять

Не передбачено

7. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Соціологія як наука про суспільство	2
2.	Історія виникнення та розвитку соціології	2
3.	Суспільство як соціальна система	2
4.	Соціальна структура суспільства	2
5.	Соціологічні дослідження	2

8. Теми лабораторних занять

Не передбачено

9. Самостійна робота

№	Назва теми	Кількість годин
1.	Соціологія як наука про суспільство	4
2.	Історія виникнення та розвитку соціології	4
3.	Формування соціологічної думки в Україні	4
4.	Суспільство як соціальна система	2
5.	Базові компоненти соціального життя	4
6.	Соціальна структура суспільства	4
7.	Соціологія особистості	4
8.	Соціологія праці і трудових відносин	4
9.	Соціологія сім'ї	4
10.	Соціологічні дослідження: принципи організації та проведення	8

Самостійна робота студентів з навчальної дисципліни «Соціологія» є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом, засвоєння знань, надбання вмінь та навичок у вільний від аудиторних навчальних занять час. Самостійна робота студента складається із підготовки до семінарських та інших видів занять шляхом виконання усного та письмового домашнього завдання. У процесі самостійної роботи студенти закріплюють навчальний матеріал, засвоєний на лекційних заняттях, а також опановують окремі програмні питання, що передбачені для самостійного вивчення. Самостійна робота з підготовки до семінарських занять здійснюється за відповідним планом, що містить до кожної теми перелік програмних питань, які виносяться на обговорення на семінарське заняття та самостійне вивчення за відповідною темою. Взявши за основу прослуханий лекційний матеріал, опрацювавши основну і рекомендовану для поглибленого вивчення літературу, студенти готують тези

повідомлень, а також можуть обирати тему доповіді чи презентації її на семінарі. Дана доповідь повинна містити, крім висвітлення самої сутності виявленої студентами проблеми, обґрунтування її актуальності та власні пропозиції щодо її вирішення. Доповідь повинна стосуватися теми семінарського заняття, проте вона може охоплювати більш широке коло питань, ніж передбачаються планом семінарського заняття. Також студенти здійснюють самоконтроль своїх знань за допомогою вирішення навчальних тестів, складання логічних схем, заповнення таблиць тощо.

З навчальної дисципліни «Соціологія» студенти виконують (письмово, з поданням викладачу для перевірки), такі види самостійної роботи:

1. Ознайомлення з рекомендованими джерелами і літературою до теми з підготовкою опорного конспекту питань для обговорення на семінарському занятті (студенти мають ґрунтовно опрацювати рекомендовані інформаційні джерела до теми, письмово скласти опорний конспект питань для обговорення на семінарському занятті).
2. Складання термінологічного словника до теми (термінологічний словник оформлюється рукописно чи у друкованому вигляді).
3. Розроблення структурно-логічних схем за темами (структурно-логічні схеми за темами оформлюються рукописно чи у друкованому вигляді).
4. Виконання тестових завдань (студентам слід взяти до уваги, що до кожного модуля подані по 20 тестових завдань, оформлені в два варіанти).

Окрім того, студенти повинні самостійно опрацювати окремі питання до кожної лекційної теми, оформити їх в доповідь.

10. Індивідуальне науково-дослідне завдання

Індивідуальне завдання є додатковою частиною поза аудиторної самостійної роботи студента над навчальною дисципліною «Соціологія», яке використовується в процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни і завершується разом із складанням підсумкового заліку із даної навчальної дисципліни. Метою ІНДЗ є самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента з навчальної дисципліни «Соціологія». Завдання можуть мати комплексний характер і тоді до їх виконання можуть залучатися кілька студентів.

Індивідуальне завдання має практичний характер, виконується самостійно за умови консультування викладачем протягом вивчення дисципліни відповідно до графіка навчального процесу. Його виконання є одним із важливих засобів підвищення якості підготовки майбутніх спеціалістів, які здатні застосовувати на практиці теоретичні знання, вміння та навички з даної навчальної дисципліни.

ІНДЗ подається у вигляді реферату (за об'ємом до 10 арк. формату А4) або мультимедійної презентації не пізніше ніж за 1 тиждень до залікового модуля. Оцінка за ІНДЗ виставляється на заключному занятті з курсу на основі попереднього ознайомлення викладача із змістом ІНДЗ. Можливий також захист завдання шляхом усного звіту студента про виконану роботу (до 10 хв.) або презентації. Оцінка за ІНДЗ враховується при виведенні підсумкової оцінки.

Формулювання індивідуального завдання.

Розробити невелику програму соціологічного дослідження із запропонованих викладачам тем або з власної теми.

Скласти програму та підготувати інструментарій соціологічного дослідження.

Підготувати анкету та провести опитування респондентів.

Підготувати звіт за підсумками дослідження, сформулювати висновки і рекомендації щодо розв'язання проблеми, вивченню якої було присвячено дослідження.

Теми соціологічного дослідження:

1. Ідеальний студент очима викладачів.
2. Ідеальний студент очима студентів.
3. Ідеальний викладач очима студентів.
4. Проблеми студентської сім'ї.
5. Дозвілля сучасних студентів.
6. Взаємовідносини студентів в групі.
7. Відношення студентів до ЗМІ.
8. Мотиви обрання спеціальності та вузу.
9. Навчальна дисципліна та успішність студентів.
10. Політичний портрет студентської групи.
11. Соціальний портрет студентської групи.
12. Установки студентської молоді у сфері сім'ї та шлюбу.
13. Ціннісні орієнтації сучасних студентів.
14. Молодіжна субкультура.
15. Що мені подобається і що не подобається в нашому вузі?
16. Студенти та молодіжні організації

11. Методи навчання

МН1 – словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);

МН2 – практичний метод (лабораторні та практичні заняття);

МН3 – наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);

МН4 – робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування,

рецензування, складання реферату);

МН5 – відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);

МН6 – самостійна робота (розв'язання завдань);

МН7 – індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

12. Методи оцінювання.

МО2 – усне або письмове опитування

МО4 – тестування;

МО5 – командні проекти;

МО6 – реферати, есе;

МО7 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень;

МО10 – залік.

13. Засоби діагностики результатів навчання

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться, як в усній формі під час семінарських занять, так і в письмовій – написання рефератів, доповідей, тестів, розв'язування формул, аналіз наукових джерел, заповнювання таблиць.

Контроль проводиться з лекційного матеріалу шляхом перевірки конспектів. З самостійної роботи з допомогою перевірки та захисту рефератів, повідомлення, виконання тестів та практичних завдань.

14. Критерії оцінювання результатів навчання

Критерії оцінювання:

при усних відповідях:

- цілісність, правильність і повнота розкриття питання;
- логіка викладення, культура мови;
- впевненість та аргументованість;
- уміння використовувати положення курсу.

При письмових завданнях:

- вірність обраних варіантів;
- власна позиція та запропоновані шляхи вирішення проблеми.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів та всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C	задовільно	
64 – 73	D		
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Здобувач отримує залік у випадку набрання ним **60** балів за підсумками обов'язкових видів контролю. Сумарна оцінка переводиться в залікову оцінку відповідно до шкали оцінювання:

Суми балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Оцінка за національною шкалою	
				екзамен	залік
90-100	A	Відмінно	здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить і опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні здібності	Відмінно	
82-89	B	дуже добре	здобувач вищої освіти вільно володіє теоретичним матеріалом, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	добре	зараховано
74-81	C	Добре	здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, загалом самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, з-поміж яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок		
64-73	D	Задовільно	здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, з-поміж яких є значна кількість суттєвих	задовільно	
60-63	E	Достатньо	здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на		

			репродуктивному рівні		
35-59	FX	незадовільно 3 можливістю повторного складання семестрового контролю	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	незадовільно	не зараховано
1-34	F	незадовільно 3 обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів	незадовільно	не зараховано

15. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточний контроль знань здобувачів проводиться шляхом усного опитування під час

практичних занять, виконання контрольних робіт, експрес-опитувань, виконання тестових

завдань, завдань самостійної роботи.

Підсумковий контроль: залік – 8 с.

Приклад для заліку

Поточне тестування та самостійна робота										Самостійне завдання/ ІНДЗ	Підсумкове модульне тестування	Сума
Зміст. модуль 1		Змістовий модуль 2								10+5+10+10=35	10*2=20	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10			
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4			

16. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення дисципліни «Соціологія» містить:

- освітньо-професійну програму підготовки бакалаврів з галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка», спеціальності 012 «Дошкільна освіта». 013 «Початкова освіта»;
- опорний конспект лекцій на електронному носії;
- опорний конспект лекцій на паперовому носії;
- методичні матеріали до самостійної роботи здобувачів.

Навчальний наочний матеріал, методичні рекомендації з підготовки індивідуальних завдань і виконання самостійної роботи, презентації за темами, навчальна, методична і наукова література згідно списку, що додається. Ноутбук, персональний комп'ютер, мобільний пристрій (телефон, планшет) з підключенням до Інтернет, інше обладнання для: комунікації та опитувань, виконання завдань практичної роботи, виконання завдань самостійної роботи.

Програмне забезпечення для роботи з освітнім контентом дисципліни та виконання передбачених видів освітньої діяльності.

17. Питання для підготовки до підсумкового контролю

1. Соціологія як наука про суспільство та її місце в системі суспільно-гуманітарних наук.
2. Структура, категоріальний апарат та функції соціології.
3. Класифікація соціальних законів.
4. Охарактеризуйте протосоціологічний етап розвитку соціології.
5. О. Конт – родоначальник соціології.
6. Матеріалізм та теорія класів К. Маркса.
7. Розуміюча соціологія М. Вебера.
8. Проаналізуйте основні ідеї теорії В. Парето.
9. Проаналізуйте основні ідеї концепції Г. Спенсера.
10. Проаналізуйте основні ідеї концепції Е. Дюркгейма.
11. Сучасна західна соціологія: основні напрямки та тенденції.
12. Охарактеризуйте основні школи емпіричної соціології.
13. Проаналізуйте основні риси сучасної західної соціології.
14. Розвиток соціального знання в Україні від княжої доби до середини ХІХ ст.
15. Соціологічні ідеї представників української суспільної думки ХІХ – початку ХХ ст.
16. Розвиток соціології в 20-х – 30-х рр. ХХ ст.
17. Соціологічні студії українських вчених в еміграції.
18. Українська соціологія сьогодні: стан, проблеми, перспективи.
19. Суть поняття суспільство та його типи.
20. Дайте характеристику основним елементам та функціям суспільства.
21. Охарактеризуйте концепції виникнення суспільства.
22. Здійсніть характеристику сучасного суспільства.
23. Суспільний прогрес: критерії та тенденції.
24. Поняття соціальних спільностей в соціології.
25. Соціальні інститути їх типи та роль в життєдіяльності суспільства.
26. Соціальна організація – складовий елемент соціального інституту.
27. Соціальна дія та її мотиви.
28. Соціальні відносини та регуляція соціальних зв'язків.

29. Соціальний контроль як засіб регуляції людської поведінки
30. Охарактеризуйте девіантну та деліквентну поведінку.
31. Соціальна структура суспільства: параметри, характеристики та елементи.
32. Основні види соціальної структури суспільства.
33. Теорія соціальної стратифікації.
34. Охарактеризуйте основні типи стратифікації.
35. Характеристика соціальної структури сучасного українського суспільства.
36. Теорія соціальної мобільності.
37. Охарактеризуйте основні соціологічні теорії розвитку особистості.
38. Соціалізація особистості: поняття, зміст, засоби.
39. Об'єкт, предмет та історія виникнення соціології праці.
40. Охарактеризуйте суб'єктивні категорії соціології праці.
41. Охарактеризуйте об'єктивні категорії соціології праці.
42. Охарактеризуйте основні стилі керівництва.
43. Значення соціології праці у вирішенні сучасних соціально-економічних проблем.
44. Кар'єра як соціальне явище.
45. Зайнятість та безробіття в Україні.
46. Шлюб та сім'я: поняття, сутність, типологія.
47. Життєвий цикл та функції сім'ї.
48. Охарактеризуйте тенденції розвитку української сім'ї.
49. Типи та форми, функції культури.
50. Сучасна культурна ситуація в Україні.
51. Типи і форми освіти.
52. Суть гендерної соціології та її категоріальний апарат.
53. Проблеми гендерної соціалізації та гендерної ідентичності
54. Розкрийте роль гендерних стереотипів у повсякденному житті людини.
55. Конфлікт як соціальне явище.
56. Основні елементи та етапи розвитку конфлікту.
57. Проаналізуйте основні шляхи вирішення конфліктів.
58. Поняття та етапи організації соціологічного дослідження.
59. Робочий план дослідження.
60. Програма соціологічного дослідження.
61. Види соціологічного дослідження.
62. Методи соціологічних досліджень.

18. Рекомендовані джерела та література:

1. Барвінський А. Соціологія. Курс лекцій. – К., 2015. 340с.
2. Білоус В. Соціологія у визначеннях, поняттях, схемах, таблицях. – К., 2012. 279 с.
3. Вербець В.В., Субот О.А., Христюк Т.А. Соціологія. – К, 2009. 567 с.
4. Кузьменко Т. Соціологія. – К., 2010. 476 с.
5. Лукашевич М., Туленков М. Соціологія. Базовий курс.– К. 2006. 279с.
6. Соціологія: короткий соціологічний словник / Під ред. Воловича В.І. – К., 1998. 654 с.

7. Соціологія / Під ред. Городяненка В.Г. – К., 2017. 356 с.
8. Соціологія: Підручник /За загальною редакцією С. Макеєва. – К., 2018. 377 с.
9. Черниш Н. Соціологія. Курс лекцій. – Львів, 2005. 269 с.

Додаткова:

- 10.Захарченко М.В., Погорілий О.І. Історія соціології від античності до початку ХХ століття. – К., 1996. 456 с.
- 11.Погорілий О.І. Соціологічна думка ХХ століття. – К., 1996. 226 с.
- 12.Арон Р. Этапы развития социологической мысли. – М., 1993. 158 с.
- 13.Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження. Курс лекцій. – К., 1996. 201 с.
- 14.Вербець В. Методологія та методика соціологічних досліджень.- Острог, 2001.175 с.

19. Інформаційні ресурси

- 15.ukrstat.gov.ua – Держкомстат України
- 16.sau.kiev.ua/literature.html –Соціологічна асоціація України
- 17.i-soc.com.ua – Інститут соціології НАН України
- 18.kiis.com.ua – Київський міжнародний інститут соціології
- 19.rasumkov.org.ua – Центр досліджень Разумкова
- 20.dif.org.ua – Фонд «Демократичні ініціативи»
- 21.socis.kiev.ua – Центр соціальних та маркетингових досліджень «Соціс»
- 22.isras.ru – Інститут соціології РАН